

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
5.2. Кафедра розведення сільськогосподарських тварин і зоогієни

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи
« _____ » _____ 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТОЛОГІЯ

Галузь знань - 21 Ветеринарна медицина

Спеціальність - 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

Освітній ступінь: доктор філософії

Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва

Робоча програма з навчальної дисципліни: «Етологія» для здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового (аспірантського) ступеня в галузі знань 21 Ветеринарна медицина за спеціальністю 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза. – Вінниця : ВНАУ. – 2018. - 10 с.

Розробники:

Яремчук О.С., д. с.-г. н., професор,

Варпіховський Р.Л., к. с.-г. н., доцент.

Робочу програма затверджено на засіданні кафедри розведення сільськогосподарських тварин і зоогігієни.

Протокол від «28» серпня 2018 р. № 2

Завідувач кафедри, доцент _____ Г.І. Льотка

«28» 08 2018 р.

Схвалено навчально-методичною комісією факультету ТВ і ППТ

Протокол від «30» серпня 2018 р. № 1

Голова НМК факультету ТВіППТ, доцент _____ Л. Л. Царук

«30» 08 2018 р.

© серпень, 2018 рік

© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	21 Ветеринарна медицина	Вибіркова	
Атестацій – 2	212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	Курс підготовки:	
Розділів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		3-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3-й сем. аудитор – 2; 3-й сем. СРС – 4 год.	Третій освітньо-науковий (доктор філософії) ступінь	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		88 год.	112 год.
		Індивідуальні завдання: ____ год.	
		Вид контролю:	
	ЗАЛІК	ЗАЛІК	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загальної становить:

для денної форми навчання – 26,7 %

для заочної форми навчання – 6.7 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців глибоких теоретичних знань з питань фізіологічних механізмів, онтогенезу та еволюції поведінки, функцій поведінки, що забезпечують виживання тварин у їх природному середовищі, особливостей соціальної поведінки різних видів сільськогосподарських тварин, формування поведінки, поведінкових реакцій тощо.

Завдання – засвоєння студентами основних теоретичних положень та набути практичних навичок для закладання наукового підґрунтя при дослідженні поведінкових реакцій сільськогосподарських тварин та птиці залежно від віку, фізіологічного стану та сезону року, вивчити основні життєві прояви тварин в умовах конкретних технологій та систем утримання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: - форми індивідуальної, репродуктивної та соціальної поведінки тварин;

- особливості фізіологічних процесів, які пов'язані з поведінкою;
- особливості онтогенезу поведінки та вплив спадковості на її форми;
- прикладні аспекти етології;
- особливості утворення рефлексів та формування поведінкових реакцій тварин;
- різні форми та механізми навчання;
- особливості поведінки сільськогосподарських тварин з різними типами вищої нервової діяльності під впливом умов довкілля.

вміти: - використовувати знання з етології та зоопсихології тварин як основу для вирішення наступних можливих шляхів використання та утримання тварин;

- аналізувати дію і залежність тварин від адаптивних та соціальних поведінкових реакцій;
- оцінювати типи вищої нервової діяльності тварин, формувати належну їх поведінку;
- розрізняти причини патологічних поведінкових реакцій за допомогою новітніх методологій, коригувати небажану поведінку сільськогосподарських тварин;

набути навичок: досконалого володіння сучасними методами досліджень.

3. Програма навчальної дисципліни

Атестація 1. ЗАГАЛЬНА ЕТОЛОГІЯ.

Тема 1. Історія розвитку етології: зміст, значення, предмет і задачі дисципліни; зв'язок етології з іншими дисциплінами; історія розвитку та основні етапи формування знань про поведінку тварин.

Тема 2. Онтогенез поведінки: дослідження онтогенезу поведінки; основні етапи розвитку поведінки тварин; навчання та механізми привчання до технологічного процесу; навички тварин і дія.

Тема 3. Територіальні відносини та поведінка тварин: комплекси фіксованих дій (КФД); орієнтовні, знакові стимули та природжений реалізуючий механізм; інші концепції та поняття; ієрархічна модель Н. Тінбергена.

Тема 4. Ієрархічні відносини у групах тварин: основа організації співтовариств; лабільність ієрархічної структури у співтовариствах; переваги життя у групі; взаємодія між особинами у співтоваристві; конкуренція та наслідування.

Атестація 2. ПРИКЛАДНА ЕТОЛОГІЯ

Тема 5. Класифікація поведінкового континууму: форми індивідуальної, репродуктивної та ієрархічної поведінки в групі; пристосованість та територіальна поведінка; взаємовідносини тварин у стаді, групі та турбота про нащадків; реакції тварин на фактори впливу, стрес та адаптованість.

Тема 6. Адаптаційні можливості тварин: популяція, порода та управління групами тварин; адаптація, акліматизація, синантропізація та доместикація тварин; використання хімічних речовин для впливу на тварин; гуманність поводження з тваринами та оцінка умов утримання.

Тема 7. Управління популяціями тварин: породи і популяції свійських тварин; поняття генофонду порід сільськогосподарських тварин; генетичний механізм створення нових порід; генотипові адаптації, ізоляції та рекомбінаційна мінливість в еволюції тварин

Тема 8. Основні етапи розвитку поведінки тварин: онтогенез поведінки в ембріональний період; поведінка пташенят, які щойно вилупилися, та новонароджених тварин; постнатальний онтогенез поведінки; Вплив зовнішніх факторів на онтогенез поведінки; вплив раннього досвіду на подальшу поведінку тварин.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	всьо	у тому числі					всьо	у тому числі				
	го	л	п	лаб	інд	с. р.	го	Л	п	лаб	інд	с. р.
Атестація 1. ЗАГАЛЬНА ЕТОЛОГІЯ												
Тема 1. Історія розвитку етології	14	2	2			10	20	2	2			16
Тема 2. Онтогенез поведінки	14	2	2			10	14	-	-			14
Тема 3. Територіальні відносини та поведінка тварин.	14	2	2			10	16					16
Тема 4. Ієрархічні відносини у групах тварин.	18	2	2			14	14					14
Разом за А 1	60	8	8	-	-	44	64	2	2	-	-	60
Атестація 2. ПРИКЛАДНА ЕТОЛОГІЯ												
Тема 5. Класифікація поведінкового континууму	18	2	2			14	14	2	2			10
Тема 6. Адаптаційні можливості тварин	14	2	2			10	14	-	-			14
Тема 7. Управління популяціями тварин.	14	2	2			10	14					14
Тема 8. Основні етапи розвитку поведінки тварин.	14	2	2			10	14					14
Разом за А 2	60	8	8	-	-	44	56	2	2	-	-	52
ВСЬОГО	120	16	16	-	-	88	120	4	4	-	-	112

5. Теми практичних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спостереження, як метод дослідження предметів та явищ об'єктивної дійсності.	2
2	Методи вивчення поведінкових реакцій у сільськогосподарських тварин.	2
3	Поведінкові реакції великої рогатої худоби	2
4	Етологія різних груп утримання свиней	2
5	Поведінка коней	2
6	Поведінка кіз та овець	2
7	Особливості поведінки хутрових звірів і кролів	2
8	Вимоги до умов утримання сільськогосподарської птиці та їх поведінка	2
РАЗОМ		16

6. Теми практичних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості спостереження та використання для дослідження поведінкових реакцій сільськогосподарських тварин.	2
2	Методи вивчення поведінкових реакцій у сільськогосподарських тварин і вплив на продуктивність.	2
РАЗОМ		4

7. Самостійна робота (денна форма навчання)

№	Назва теми	К-сть годин
1.	Історія розвитку етології. Формування напрямку етологічних досліджень	10
2.	Фізіологічні передумови поведінки тварин. Екологічна зумовленість органів чуттів тварин. Вибіркова реакція на різноманітні стимули. Просторова орієнтація.	10
3.	Ієрархічні взаємовідносини у тварин. Альянси. Асиметричність взаємодії як загально біологічне правило. Ієрархічна структура в хребетних тварин. Загальні уявлення про альянс. Механізми взаємного розпізнавання. Альтруїзм.	10
4.	Основні етапи розвитку поведінки. Розвиток поведінки в пренатальний, постнатальний та ювенільний періоди. Розумові здібності та їх розвиток у тварин.	10
5.	Шлюбно-сімейні взаємовідносини. Функції шлюбної поведінки. Синхронізація шлюбної поведінки в різних видів. Зваблення та залицяння. Шлюбні сутички. Загальні уявлення про сім'ю.	10
6.	Емоції у тварин. Еволюція психіки, проблеми інтелекту тварин.	10
7.	Елементи та критерії інтелектуальної поведінки с.-г тварин. Особливості поведінки тварин в умовах крупних с.-г комплексів. Організація природних умов утримання с.-г тварин.	10
8.	Управління популяціями тварин. Коректування небажаної поведінки у тварин.	10
9	Поведінкові реакції тварин на різні способи їх утримання. Умови утримання та способи. Поведінкові реакції в процесі життєдіяльності. Поведінка тварин на технологічні фактори. Рух та відпочинок тварин	8
РАЗОМ:		88

8. Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні етапи розвитку поведінки	10
2.	Фізіологічні передумови поведінки тварин.	10
3.	Класифікація поведінкового континууму.	10
4.	Ієрархічні взаємовідносини у тварин. Альянси.	10
5.	Дослідження онтогенезу поведінки.	10
6.	Емоції у тварин. Еволюція психіки, проблеми інтелекту тварин.	10
7.	Взаємовідносини тварин під час спаровування, їх особливості поведінки.	10
8.	Поведінка та адаптаційні можливості тварин.	10
9.	Організація природних умов утримання с.-г тварин.	10
10.	Управління популяціями тварин та коректування небажаної поведінки у тварин.	10
11	Фактори впливу зовнішніх умов на поведінку тварин, пристосованість та реакція організму.	12
РАЗОМ:		112

8. Індивідуальні теми

1. Репродуктивна ізоляція або взаємовідносини між плідниками та самками.
2. Просторова орієнтація та вплив середовища.
3. Піклування про нащадків і прояви материнських задатків.

9. Методи навчання

Бесіда, співбесіда, пояснення, інноваційні методи з використанням мультимедійних презентацій, майстер-класи.

10. Форми контролю

Опитування
Захист теми
Тестування
Перевірка конспектів
Реферативні повідомлення
Підсумкова контрольна робота.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі третього рівня (аспіранти)

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест (залік)	Сума
Атестація			
1	2	30	100
18-35	18-35		
T1-6	T7-12		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Етологія / О.С. Яремчук, Р.Л. Варпіховський. Програма навчальної дисципліни для підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні за спеціальністю 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза. – Вінниця : РВВ ВНАУ, 2017. - 24 с.

13. Рекомендована література

Базова

1. Демчук М.В. Гігієна тварин : Підручник. Друге видання. – Харків : Еспада, 2006. – 520 с.
2. Захаренко М.О. Системи утримання тварин: навч. посіб. / [Укладачі: М. О. Захаренко, В. М. Поляковський, Л. В. Шевченко та ін.]. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 424 с.
3. Зубец М.В. Этология крупного рогатого скота /Зубец М.В., Токарев Н.В., Винничук Д.Т. – К.: Аграрна наука, 1996. -224 с.
4. Ігнатенко. І.А. Етологія: Навчальний посібник. – Для студентів 3 курсу денної та заочної форми навчання напряму підготовки б. 040102 – біологія. – Черкаси, 2009. - 96 с.
5. Корж О.П. Етологія тварин: навчальний посібник. – Суми: Університетська книга, 2011. – 236 с.
6. Севериновська О. В. Етологія (основи поведінки тварин) : підручник для вищих навчальних закладів / О. В. Севериновська, О. Є. Пахомов, В. К. Ри- бальченко. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. – 292 с.

Допоміжна

1. Введение в этологию и генетику поведения / Крушинский Л.В., Зорина З.А., Полетаева И.И., Романова Л.Г. – М.: Изд-во Московского университета, 1983. – 173 с.
2. Дьюрстер Д. Поведение животных: сравнительные аспекты. – М.: Мир, 1981. – 480 с.
3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” № 1264-ХІІ від 25.06.91.
4. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” № 2707-ХІІ від 16.10.92.

14. Інформаційні ресурси

1. Презентації лекційного курсу (персональний кабінет викладача);
2. Тестові завдання (внутрішній сайт ВНАУ – Електронна система Сократ);
3. Методичні розробки (внутрішній сайт ВНАУ – Електронна система Сократ).